

RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUM

KOHTUMÄÄRUS

Kohtuasja number	5-24-5
Määruse kuupäev	14. mai 2024
Kohtukoosseis	Eesistuja Villu Kõve, liikmed Julia Laffranque, Juhan Sarv, Nele Siitam ja Margit Vutt
Kohtuasi	Erakond Eestimaa Rohelised kaebus Vabariigi Valimiskomisjoni 29. aprilli 2024. a otsuse nr 102 peale
Menetlusosalised	Erakond Eestimaa Rohelised Riigikogu Õiguskantsler Justiitsminister Vabariigi Valimiskomisjon
Asja läbivaatamise viis	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

1. Peatada Vabariigi Valimiskomisjoni 29. aprilli 2024. a otsuse nr 102 „Kandidaadi registreerimata jätmine“ kehtivus kuni menetlust lõpetava lahendi jõustumiseni praeguses kohtuasjas.
2. Kohustada Vabariigi Valimiskomisjoni uuesti otsustama, kas registreerida 9. juunil 2024 toimuvateks Euroopa Parlamendi valimisteks Erakond Eestimaa Rohelised kandidaatidena esitatud Alina Lerner-Vilu, Olev-Andres Tinn, Riin Ehin, Kaia Konsap, Liina Freivald, Tuula Raidna ja Marko Kaasik.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Erakond Eestimaa Rohelised (edaspidi ka kaebaja) esitas riigi valimisteenistusele 20. aprillil 2024 kandideerimisdokumendid 9. juunil 2024 toimuvatel Euroopa Parlamendi valimistel kandideerimiseks, sh üheksa kandidaadi kandideerimisavaldused ja üheksa kandidaadiga nimekirja. Esitatud nimekirja järgi olid kandidaatideks Evelyn Sepp, Rasmus Lahtvee, Alina Lerner-Vilu, Olev-Andres Tinn, Riin Ehin, Kaia Konsap, Liina Freivald, Tuula Raidna ja Marko Kaasik.
2. Vabariigi Valimiskomisjon registreeris 29. aprilli 2024. a otsusega nr 103 „Kandidaatide registreerimine Euroopa Parlamendi valimisteks“ Erakond Eestimaa Rohelised kandidaadid E. Sepa ja R. Lahtvee.

3. Vabariigi Valimiskomisjon jättis 29. aprilli 2024. a otsusega nr 102 „Kandidaadi registreerimata jätmine“ (otsus nr 102) kandidaatidena registreerimata Erakond Eestimaa Rohelised kandidaadid A. Lerner-Vilu, O.-A. Tinni, R. Ehini, K. Konsapi, L. Freivaldi, T. Raidna ja M. Kaasiku.

4. Kandidaatide registreerimata jätmise põhjendusena oli otsuses märgitud, et Erakond Eestimaa Rohelised ei ole esitanud riigi valimisteenistusele otsuses nr 102 nimetatud kandidaatide eest kautsjoni tasumist tõendava maksekorralduse koopiat. Euroopa Parlamendi valimise seaduse (EPVS) § 29 lõike 5 kohaselt kannab erakond või üksikkandidaat enne kandidaatide registreerimiseks esitamist Rahandusministeeriumi arveldusarvele kautsjonina summa, mille suurus on Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga viis alammäära iga registreerimiseks esitatud isiku kohta. Kautsjoni tasumist tõendava maksekorralduse koopia puudumine riigi valimisteenistusele kandidaadi registreerimiseks esitatavate dokumentide hulgas on EPVS § 31 lõike 3 punkti 2 kohaselt kandidaadi registreerimata jätmise aluseks ja seadus ei näe ette kandidaadi kautsjoni tasumisest vabastamise võimalust. Kautsjoni tasumiseks ettenähtud Rahandusministeeriumi arveldusarvele kautsjonit laekunud ei ole ja puuduvad ka muud andmed, et Erakond Eestimaa Rohelised oleks kautsjoni eelnimetatud kandidaatide eest tasunud. Kuivõrd Erakonnal Eestimaa Rohelised on kautsjon nimetatud kandidaatide eest tasumata, siis ei ole täidetud eeldused nende kandidaatide registreerimiseks Euroopa Parlamendi valimistel.

5. Erakond Eestimaa Rohelised esitas 2. mail 2024 Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu Riigikohtule kaebuse Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse nr 102 peale. Vabariigi Valimiskomisjon saatis 3. mail 2024 Erakond Eestimaa Rohelised kaebuse ja asjasse puutuvad materjalid Riigikohtule edasi. Vabariigi Valimiskomisjon jäi otsuses nr 102 väljendatud seisukohtade juurde, vaidles kaebusele vastu ja palus jätta selle rahuldamata.

6. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium uuendas 6. mai 2024. a määrusega kohtuasjas menetluse EPVS § 29 lõike 5 põhiseadusele vastavuse hindamiseks ja märkis, et asjas võib olla vaja kontrollida ka sätte kooskõla Euroopa Liidu (EL) õigusega. Kolleegium kaasas menetlusse menetlusosalistena Riigikogu, õiguskantsleri, justiitsministri ja Vabariigi Valitsust esindava ministri ning arvamuse andjana Vabariigi Valimiskomisjoni.

KAEBAJA SEISUKOHT RIIGIKOHTUS

7. Kaebaja palub tunnistada EPVS § 29 lõike 5 põhiseadusega vastuolus olevaks, tühistada Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse nr 102 ja kohustada Vabariigi Valimiskomisjoni kandma kõik kaebaja esitatud kandidaadid Euroopa Parlamendi valimistel kandidaatide nimekirja.

8. EPVS § 29 lõikes 5 sätestatud kautsjoni nõue seaduses sätestatud suuruses riivab ebaproportsionaalselt kandidaatide passiivset valimispõhiõigust.

9. Kautsjoni eesmärk on vältida kandidaatide kergekäelist ülesseadmist ja aidata kaasa valitava organi representatiivsusele.

10. Euroopa Parlamendi valimiste kautsjoni suuruseks on viis kuupalga alammäära ehk käesoleval ajal 4100 eurot iga kandidaadi kohta. Sedavõrd suur summa välistab nende ühiskonnagruppide kandideerimise, mille liikmed pole orienteeritud rahalisele kasumile, vaid näiteks keskkonna ja taaskasutatavate lahenduste väärtustamisele. Nii on see ka kaebaja puhul. Kaebaja näol on tegemist toimiva erakonnaga, mis seisab tõsiseltvõetavate poliitiliste ideede eest, kuid sellise suurusega kautsjon tõrjub teda kandideerimast ega ole sobiv vahend valimiste representatiivsuse tagamiseks.

11. Piirang ei ole vajalik, sest kandidaadi kergekäelise esitamise vältimiseks on võimalik leida muid tõhusaid lahendusi, mis piiravad kandideerimisõigust vähem – teatud tingimustel kautsjonist vabastamine või selle asendamine haridusnõuetega, selge kandideerimisprogrammi või toetusallkirjade esitamise kohustusega jne.

12. Kaebuse esitamise ajal moodustab vaidlusalune kautsjon 215% Eesti keskmisest brutokuupalgast ja on 3,17 korda suurem mediaankuupalgast. Sellise suurusega kautsjon ei ole mõõdukas ja on selgelt ülemäärane. Samuti on Euroopa Parlamendi valimiste kautsjonist tulenev kandideerimisõiguse riive oluliselt intensiivsem kui Riigikogu valimiste kautsjonist tulenev riive, sest Euroopa Parlamendi valimiste kautsjoni suurus on oluliselt kõrgem ning valimiskünnise taha jäänud erakondadele ei ole ette nähtud riigieelarvelisi eraldisi, nagu seda on Riigikogu valimiste puhul.

13. Kautsjon annab eelise tuntud erakondadele, sest nende puhul pole kahtluse all valimiskünnise ületamine ja kautsjoni tagasisaamine EPVS § 77 alusel. Kautsjoni suuruse otsustavad seega erakonnad, kes kautsjoni faktiliselt tasuma ei pea, sest tasutud kautsjon tagastatakse. Need erakonnad on motiveeritud kehtestama võimalikult suurt kautsjoni, et potentsiaalseid konkurente valimistelt eemale tõrjuda.

14. Kautsjoni ebaproportsionaalsust näitab võrdlus teiste EL riikidega, kus kautsjonid on Eestis rakendatavast oluliselt väiksemad. See toob kaasa Eesti erakondade ja kandidaatide ebavõrdse kohtlemise Euroopa Parlamendi valimistel võrreldes teiste EL-i riikide erakondadega. Kuna piirang on sedavõrd intensiivne, rikub see ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELPH) artiklist 39 tulenevat Eesti kodanike ja teiste EL-i kodanike õigust Euroopa Parlamendi valimistel kandideerida.

15. Kokkuvõttes on EPVS § 29 lõige 5 ning EPVS-is sätestatud kandidaatide registreerimise kord põhiseadusega vastuolus, sest ei võimalda kandidaati kautsjoni tasumisest vabastada ega näe kautsjoni tasumise asemel ette muid alternatiivseid võimalusi kandidaatide registreerimiseks. Tegu on varandusliku tsensusega, mis on oluliseks takistuseks valimistel osalemisel.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

Riigikogu

16. Riigikogu nimel arvamust avaldanud Riigikogu põhiseaduskomisjon leiab, et kautsjoni suurus on mõõdukas. Arvestada tuleb kautsjoni tasumise kohustust tervikliku süsteemina, mis võimaldab võtta arvesse erakondade tegevuse tulemuslikkust ning aitab Riigikogu valimistel künnise taha jäänud, kuid piisavalt häält kogunud erakondadel kanda valimistel tekkinud kulud riigieelarvest saadud raha arvel. Seda, et kautsjon ei ole kandideerimise ülemääraseks piiranguks, tagab ka EPVS § 77, mille kohaselt tagastatakse erakonnale kautsjon, kui see kogus üleriigiliselt kokku vähemalt 5 % häältest.

17. Erakond peab ise hindama kautsjoni tasumisega seotud riske ja kui ta leiab, et tema nimekirjas valimistel osalevad kandidaadid ei kogu suure tõenäosusega üleriigiliselt vähemalt 5 % häält, ei pea erakond osalema valimistel täisnimekirjaga (9 kandidaati).

18. EPVS ei ole põhiseadusega vastuolus seetõttu, et ei võimalda kandidaati kautsjoni tasumisest vabastada. Olukord, kus Vabariigi Valimiskomisjon peaks hindama, milline kautsjon on iga erakonna eripärasid arvestades mõõdukas, ei ole mõistlik.

19. Kautsjon ja selle suuruse kehtestamine on liikmesriikide pädevuses ega ole hõlmatud EL õigusega. Kautsjoni kehtestamisel tuleb siiski silmas pidada EL lepingu artikli 14 lõikest 3 tulenevaid Euroopa

Parlamendi valimise põhimõtteid. EPVS § 29 lõikes 5 sätestatud kautsjoni tasumise nõue kujutab endast oma olemuselt kandideerimisõiguse teostamise piirangut, ent see ei tähenda, et see piirang oleks EL valimisõiguse põhimõtetega vastuolus.

20. Kui Riigikohus peaks leidma, et EPVS § 29 lõige 5 ei ole põhiseadusega kooskõlas ja rahuldab kaebuse, registreerib Vabariigi Valimiskomisjon varem kautsjoni tasumata jätmise tõttu registreerimata jäänud kandidaadid. Lisaks tuleb erakondadele ja üksikkandidaatidele tagastada põhiseadusevastase sätte alusel nende poolt ülemääraselt tasutud kautsjon.

Õiguskantsler

21. Riigikohus on kohustatud jätma Eesti õiguse normi kohaldamata, kui see on vastuolus EL õigusega. Seda tuleb teha viivitamatult ning seda isegi siis, kui kohtul on kahtlus, et norm on samal ajal vastuolus ka põhiseadusega.

22. EL õiguses Euroopa Parlamendi valimisi peamiselt reguleeriva nn 1976. a valimisakti artikli 8 lõige 1 sätestab mitteühtlustamise põhimõtte, st kui EL õigus mingit küsimust ei reguleeri, on see liikmesriigi pädevuses. Seega tuleb hinnata, kas EL õiguse normid laienevad kandideerimisõigust piiravale kautsjoninõudele. ELPH artikli 39 lõige 1 sätestab erilise võrdsuspõhiõiguse, millele kautsjoninõue vastab – see kohaldub ühtmoodi nii Eesti kui ka EL kodanikele. ELPH artikli 39 lõige 2 näeb ette, et Euroopa Parlamendi liikmed valitakse otsestest ja üldistel valimistel vaba ja salajase hääletuse teel. Euroopa Kohus on võimaldanud sättele tugineda ka n-ö puhtalt riigisiseses olukorras, s.o isik soovib kandideerida liikmesriigis, mille kodanik ta on (vt C-650/13: Delvigne, punkt 44 jj). Euroopa Parlamendi valimisi puudutavate normide eri keeleversioonid võimaldavad nende tähendusvälja sisustada erinevalt. Kui eesti- ja saksa keelsetes tekstides on üldisuse nõue seotud terminiga *valimised* (*Wahl*) üldiselt, mis ei tee vahet hääle- ja kandideerimisõigusel, siis inglise- ja prantsuse keelsetes versioonides on üldisuse nõue seotud terminiga *suffrage*, mida eeskätt mõistetakse hääleõigusena (vrd siiski Veneetsia Komisjon. Electoral Law, 2013). See võimaldab küsida, kas EL õigusnormid kaitsevad üldisuse põhimõtet ka kandideerimisõiguse puhul. Seega on kaheldav, kas tegu on *acte clair* olukorraga eelotsuse küsimise kohustust silmas pidades.

23. Põhiseaduslikkuse järelevalvet silmas pidades on asjassepuutuvateks normideks EPVS § 29 lõike 3 punkti 3 ja lõike 4 punkti 2 (viimane n-ö seotud sättena).

24. Kautsjoninõue piirab küll kandideerimisõigust, kuid küsimus on, kas see on põhiseaduse alusel põhiõigusena kaitstav. Õige on Riigikohtu üldkogu otsusele asjas nr 3-4-1-33-09 esitatud seitsme riigikohtuniku eriarvamuses väljendatud seisukoht, et PS § 60 ei laiene Euroopa Parlamendi valimistele, sest see ei ole PS § 56 mõttes kõrgeima riigivõimu teostamine. Seda seisukohta toetatakse ka õiguskirjanduses. Euroopa Parlamendi valimistel kandideerimisõiguse saab toetada siiski üldisele võrdsuspõhiõigusele, mida kaitseb PS § 12, ja erakonnavõrdsuse põhimõttele, mis nähtub PS § 48 lõikest 1. Tagatud peavad olema ühelt poolt võrdsed võimalused olemasolevatele erakondadele ning teiselt poolt ka võimalus uute erakondade tekkeks.

25. Vaidlusalune kautsjoninõue vastab proportsionaalsuse nõudele ja on põhiseaduspärane. Piirangul on legitiimne eesmärk vähendada kaotsi minevate häälte hulka ja piirang on sobiv selle saavutamiseks. Vajalikkust silmas pidades oleks alternatiivseks lahenduseks toetusallkirjade kogumise nõue (vt ka õiguskantsleri 2019. a ettekanne Riigikogule). Kandideerimisõigust kõige paremini kaitsvaks lahenduseks oleks jätta kandidaatidele mitu alternatiivset võimalust enda tõsiseltvõetavuse kinnitamiseks, sest mõnel võib olla lihtsam koguda toetusallkirju, mõnel aga maksta kautsjon. See, mis on soovitatav, ei pruugi aga olla põhiseadusega nõutav. Arvestada tuleb Euroopa Parlamendi valimiste eripäradega, nt jagatavaid mandaate on vaid 7, maksimaalne nimekirja pikkus

9 kandidaati. Arvestades erakonna liikmeskonnale seatud minimaalset suurust (500 liiget), oleks see täisnimekirja korral iga erakonna liikme kohta 73 eurot 80 senti. Erakond ei pea esitama täisnimekirja. Piirangut leevendab kautsjoni tagasimaksmine, kui kogutakse vähemalt 5% häältest (EPVS § 77).

Justiitsminister

26. Justiitsminister leiab, et vaidlusalune säte on põhiseadusega ja EL-i õigusega kooskõlas.

27. Kautsjoni regulatsiooni põhiseaduslikud piirid saab tuletada põhiseaduse valimisõiguse põhimõtetest ja need on samad, mis Riigikogu valimise puhul. EPVS-is sätestatud kautsjoni määr – viis alampalka – on püsinud muutumatuna alates seaduse vastuvõtmisest 2002. a. Riigikohtu praktikas on Riigikogu ja Euroopa Parlamendi valimiste kautsjoni peetud seni põhiseaduspäraseks passiivse valimisõiguse piiranguks.

28. Kuigi Euroopa Parlamendi valimistel kandideerimist reguleerib ka EL õigus, jätab see liikmesriikidele ulatusliku kaalutlusruumi oma kodanikele valimistel osalemise tingimuste seadmiseks. Seega ei valita kõiki liikmesriikide esindajad Euroopa Parlamenti ühtsete kandideerimistingimuste alusel, kuna need tingimused kehtestavad liikmesriigid ise, lähtudes mh oma valimistraditsioonidest.

29. Kautsjoni kehtestamine on EL õigusega kooskõlas, kuna kautsjoni tasumise kohustus kehtib kõigile kandidaatidele ning ei tee vahet Eesti kodanikust ja muu EL liikmesriigi kodanikust kandidaadi vahel.

30. Kui Riigikohus peaks tunnistama vaidlusaluse normi põhiseadusega vastuolus olevaks ja tagasiulatuvalt kehtetuks, siis kaasneb sellega valimisõiguslik vaakum seonduvalt välisesinduses hääletamisega, kuna välisesindustes hääletamine on käesolevas asjas Riigikohtu otsuse tegemise ajaks alanud. Kui Vabariigi Valimiskomisjon teeb pärast vaidlusaluse normi kehtetuks tunnistamist uue otsuse ning kannab kandidaatide nimekirja seitse Erakond Eestimaa Rohelised kandidaati, peavad välisesindused saatma valijatele uue koondnimekirja, sest kõik valijad peavad saama hääletada võrdsetel alustel lõpliku kandidaatide koondnimekirja järgi.

31. Riigikohus ei saa seadusandja asemel otsustada, mis oleks uus ja põhiseaduspärane kautsjoni suurus. Seda peab otsustama Riigikogu aegsasti enne 2029. aasta Euroopa Parlamendi valimisi.

Vabariigi Valimiskomisjon

32. Vabariigi Valimiskomisjon leiab, et kautsjoni eesmärk on kooskõlas PS § 60 lõikes 1 sätestatud valimiste üldisuse põhimõttega, kautsjon on mõõduka suurusega ega ole takistanud laia spektrit erakondi oma nimekirju Euroopa Parlamendi valimistele esitama. Kautsjon aitab kaasa valitava esinduskogu suuremale representatiivsusele, kuna väldib kandidaatide kergekäelist ülesseadmist ja hoiab ära mittetõsist kandideerimist.

33. Euroopa Parlamendi valimistel ei ole kautsjon laialt levinud. Suur osa riike nõuab kandidaadi ülesseadmisel pigem toetusallkirjade esitamist, mis teenib kautsjoniga sarnast eesmärki.

34. Kautsjoni mõõdukuse hindamisel ei saa lähtuda ainult kautsjoni suurusest ühe kandidaadi kohta. Erakonnal on kautsjoni tasumiseks erinevad rahastusallikad, sh liikmemaksud ja annetused. Võrreldes Riigikogu valimistega, selgitab suuremat kautsjoni lühem kandidaatide nimekiri ning väiksem jaotatavate mandaatide arv. Kautsjoni suurus kandidaatide täisnimekirja kohta on Euroopa

Parlamendi valimistel 2,7 korda madalam kui Riigikogu valimistel, mistõttu seda ei saa pidada erakonnale ebamõistlikult koormavaks.

35. Kaebaja esindatav maailmavaade on käimasolevatel valimistel kahe kandidaadi esitamisega tagatud, seega ei ole kaebajat jäetud kandideerimisõiguseta. Ei ole usutav, et ühiskonnas laia toetust omav erakond ei suuda liikmemaksudest ja annetustest koguda vajaminevat summat.

36. Kautsjon arvestab ühiskonnaliikmete keskmise sissetulekuga, sest selle suurus on seaduses seotud Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga alammääraga. Kaebajal on äriregistri andmetel 791 liiget ja kui täisnimekirja eest tasutava kautsjoni suurus 36 900 eurot jagada liikmete arvuga, tuleb liikme kohta kogutav summa 46,65 eurot.

37. EL õiguse kohaselt on Euroopa Parlamendi liikmete valimistega seotud toimingud, sh kandidaatide ülesseadmisega seonduv, reguleeritud liikmesriikide õigusega.

38. Kui Riigikohtu hinnangul on vaidlusalune säte vastuolus põhiseadusega, on see vastuolus ka EL õigusega, sest kandideerimisõiguse piirangu proportsionaalsuse nõue tuleneb ühtmoodi nii põhiseadusest, Euroopa Liidu õigusest kui ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonist.

39. Kui Riigikohus rahuldab kaebuse, registreerib Vabariigi Valimiskomisjon EPVS § 31 lõikest 6 tulenevalt Erakond Eestimaa Rohelised registreerimata jäänud kandidaadid. Samuti vaatab valimiskomisjon üle selle üksikkandidaadi registreerimata jätmise otsuse, kes jäeti registreerimata kautsjoni tasumata jätmise tõttu, ja tagastab EPVS § 29 lõike 5 alusel ülemääraselt tasutud kautsjoni ka kõigile teistele erakondadele ning üksikkandidaatidele. Teiste erakondade ja üksikkandidaatide valimistel osalemist see ei mõjuta, kuna kandidaadid on esitatud EPVS-i nõuetele vastavalt ning registreeritud vastavalt EPVS § 31 lõikele 1. Samuti ei näe seadus ette täiendavat kandidaatide registreerimiseks esitamise võimalust.

40. Kaebajal on juba praegu võimalik osaleda koos teiste erakondade ja üksikkandidaatidega valimiskampaanias. Kui mõned kaebaja esitatud kandidaadid registreeritakse hiljem, ei too see seaduse ega teiste riikide praktika järgi kaasa valimiste edasilükkumist ega anna põhjust hääletustulemuste hilisemaks kehtetuks tunnistamiseks.

41. Vastavalt EPVS § 31 lõikele 7 saab registreerimisotsust tühistada ja registreerimata jäetud isikut registreerida hiljemalt 13. päeval enne valimispäeva, st hiljemalt 27. mail 2024. Kandidaatide hiline registreerimine võib siiski mõjutada hääletamistulemusi välisriigis hääletamisel.

42. Kui valijatel ei olnud võimalik valida kõigi kandidaatide vahel nende hilise registreerimise tõttu ja see võis mõjutada valimistulemusi, tekib alus korraldada kordushääletamine (EPVS § 71). See lükkaks edasi ka Euroopa Parlamendi liikmete registreerimise otsuse tegemise (EPVS § 72 lõige 2).

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

43. Euroopa Parlamendi valimist reguleerivad nii EL-i kui Eesti riigisisese õiguse normid. Kolleegium märkis menetluse uuendamise määruses, et lisaks Euroopa Parlamendi valimisel rakendatava kautsjoni nõude põhiseadusele vastavuse hindamisele võib käesolevas asjas olla vaja kontrollida ka vaidlusaluse sätte kooskõla EL õigusega.

44. Kolleegiumil on tekkinud kahtlus EPVS § 29 lõike 5 vastavuses EL õigusele ja ta peab vajalikuks eelotsuse küsimist Euroopa Kohtult ning põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse peatamist kuni Euroopa Kohtu lahendi jõustumiseni (vrd Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi määrus nr 5-19-29/18).

45. Kaebaja tahe on suunatud sellele, et Vabariigi Valimiskomisjon registreeriks 9. juunil 2024 toimuvateks Euroopa Parlamendi valimisteks ka need tema esitatud kandidaadid, kelle puhul on vaidlusalune kautsjoninõue täitmata. Kaebus ei ole perspektiivitu ja tõstatab olulise õigusliku küsimuse. Eestis Euroopa Parlamendi valimistel kohaldatav kautsjon on üks Euroopa kõrgeimaid ning on ühe kandidaadi kohta märkimisväärselt kõrgem ka Riigikogu valimisi silmas pidades.

46. Lõpplahend käesolevas asjas ei jõustuks Euroopa Kohtult eelotsuse küsimise korral enne eelolevaid Euroopa Parlamendi valimisi. Seega ei oleks kaebajal võimalik saavutada kaebusega taotletavat eesmärki sõltumata sellest, kas säte on EL õigusega vastuolus ja tuleks asja lahendamisel kohaldamata jätta ning kas ja kuivõrd oleks vajalik hinnata täiendavalt sätte põhiseaduspärasust (vrd Riigikohtu üldkogu otsus nr 5-19-29/38, punkt 47). Sellega muutuks kaebaja õiguste kaitse võimatuks.

47. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadus (PSJKS) ega valimisseadused ei näe sõnaselgelt ette võimalust rakendada valimistkaebuse lahendamise menetluses esialgse õiguskaitse meetmeid ja peatada enne asjas lõpplahendi tegemist valimiskomisjoni otsuse kehtivus (v.a käesolevas asjas mitte kohalduv PSJKS § 43) või kohustada valimiskomisjoni enne asjas lõpplahendi tegemist kaebaja õiguste esialgseks kaitsmiseks otsuseid vastu võtma või toiminguid tegema. Seadusandja on lähtunud eeldusest, et kuna valimiskaebuse lahendamiseks või valimiskaebusest välja kasvanud õigustloova akti põhiseaduspärasuse kontrollimiseks on ette nähtud väga lühikesed menetlustähtajad (PSJKS § 44 lõige 1 ja § 45 lõige 3), siis puudub neis menetlustes vajadus esialgse õiguskaitse meetmete rakendamiseks. See eeldus ei kehti aga käesolevas asjas.

48. Kolleegium ei näe avalikku huvi ega teiste isikute õigusi, mis oleksid kaebajale esialgse õiguskaitse tagamise vajadusest käesolevas asjas kaalukamad.

49. Eelnevast tulenevalt ja tuginedes analoogia korras halduskohtumenetluse seadustiku § 249 lõikele 1 peatab kolleegium Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse nr 102 kehtivuse kuni menetlust lõpetava lahendi jõustumiseni käesolevas kohtuasjas. Kolleegiumil ei ole teavet, kas kõik vaidlusalused registreerimata jäänud kandidaadid vastavad kandidaatidele seaduses sätestatud muudele nõuetele. Seetõttu kohustab kolleegium Vabariigi Valimiskomisjoni uuesti otsustama, kas registreerida 9. juunil 2024. a toimuvateks Euroopa Parlamendi valimisteks Erakond Eestimaa Rohelised kandidaatidena esitatud A. Lerner-Vilu, O.-A. Tinn, R. Ehin, K. Konsap, L. Freivald, T. Raidna ja M. Kaasik. Kandidaadid tuleks registreerida hoolimata sellest, et Erakond Eestimaa Rohelised ei ole tasunud Rahandusministeeriumi arveldusarvele kautsjoni EPVS § 29 lõikes 5 sätestatud määras ega esitanud selle kohta sama seaduse § 29 lõike 3 punkti 3 kohaselt nõutavat kautsjoni tasumist tõendavat maksekorralduse koopiat.

(allkirjastatud digitaalselt)